

Hoogbegaafdheid

Hoogbegaafdheid is de aanleg om tot uitzonderlijke prestaties te komen. Hoogbegaafdheid is dus meer dan intelligentie, want dat is slechts de score uit een intelligentieonderzoek. Bij hoogbegaafden is sprake van een IQ boven de 130, dit is het geval bij circa 2,5% van de mensen. Naast een hoge intelligentie spelen ook persoonlijkheidsfactoren een rol, zoals creativiteit en doorzettingsvermogen. De sociale omgeving heeft een grote invloed op de ontwikkeling van de hoogbegaafde, zowel in positief als in negatief opzicht. Voor hoogbegaafde leerlingen is naast de school en het gezin ook vaak een drang te zien om aansluiting te vinden bij ontwikkelingsgelijken.

Hoogbegaafden hebben veel minder herhaling nodig om tot beheersing van de leerstof te komen dan de gemiddelde leerling. Daarom is het goed om de leerstof voor hen te compacten, om verveling te voorkomen. Compacten is het overslaan van overbodige herhalings- en oefenstof. Bij compacten wordt ongeveer 50 – 75 % van de oefenstof geschrapt, en circa 75 – 100% van de herhalingsstof. Hierdoor komt er dagelijks tijd vrij waarin de hoogbegaafde kan werken aan verrijkingstaken. Bij verrijking gaat het er niet om dat de leerling meer werk krijgt, maar dat hij werk krijgt met meerwaarde. Verrijking is onder te verdelen in verdieping en verbreding. Verdieping sluit aan op de basisstof en het reguliere curriculum. Verbreding is een uitbreiding van het reguliere curriculum, bijvoorbeeld door een cursus Spaans. Verder kan gedacht worden aan de inzet van e-learning. In veel gevallen kan met een dergelijke aanpak een adequate onderwijsleersituatie aangeboden worden aan een hoogbegaafde leerling binnen de termen van de basisondersteuning.

In sommige gevallen is de hoogbegaafde leerling aangewezen op meer dan alleen de basisondersteuning. Dat kan zijn omdat de leerling onvoldoende geholpen is met compacten en verrijken of omdat er bijkomende problematieken zijn. Dan kan er een afweging zijn om voor de leerling een specifieke onderwijsleeromgeving te creëren. Bijvoorbeeld door een (tijdelijke) plaatsing op een basisschool die speciaal ingericht is voor hoogbegaafde leerlingen of een voorziening voor hoogbegaafde leerlingen met bijkomende (gedrags-)problematiek.

Op basis van het bovenstaande kan de aanpak van hoogbegaafde leerlingen grofweg in drie richtingen gaan, te weten:

1. Hoogbegaafd zonder bijkomende problemen
2. Hoogbegaafd aangewezen op speciale aanpak
3. Hoogbegaafd met bijkomende (gedrags-)problematiek

Hoewel het ideaalbeeld is dat de aanpak voor alle drie de groepen op reguliere basisscholen gerealiseerd kan worden, zal dit zeker op de korte termijn niet het geval zijn. Binnen het domein van passend onderwijs zal daarom bezien moeten worden in hoeverre een samenhangende aanpak gecreëerd kan worden met alle scholen van het samenwerkingsverband.

Hoogbegaafd zonder bijkomende problemen

Er zijn verschillende manieren om tegemoet te komen aan de specifieke onderwijsbehoefte van deze leerlingen. Bij enkele besturen/scholen is gekozen voor een aanpak met zogenaamde plusklassen, waar deze leerlingen een beperkt deel van de week een aparte aanpak krijgen; al dan niet ondersteund met opdrachten voor de overige dagen. Ervaring in veel projecten is dat de aanpak met alleen de plusklassen niet echt rendeert. Een combinatie met e-learning in de rest van de week, leidt vaak tot betere resultaten. De keuze voor de aanpak ligt vanzelfsprekend bij de scholen zelf en valt geheel binnen de basisondersteuning. In een enkele geval zou gebruik gemaakt kunnen worden van expertise die elders in het samenwerkingsverband is opgebouwd en via ambulante begeleiding/expertteam wordt ingezet.

Hoogbegaafd aangewezen op speciale aanpak

Deze tweede groep leerlingen heeft behoefte aan meer dan de basisondersteuning, maar kan wel op de eigen basisschool ondersteund worden. Voor deze groep kunnen op basis van een arrangement andere leermiddelen worden ingezet en via ambulante begeleiding kan de leerkracht ondersteund worden bij het bieden van een adequate onderwijsleeromgeving voor de leerling. In een specifieke gevallen zou het mogelijk zijn om tijdelijk een leerling te plaatsen op een voorziening voor dagonderwijs voor hoogbegaafde leerlingen. Een tijdelijke plaatsing kan de leerling houvast bieden om een bepaalde werkwijze (bijvoorbeeld e-learning) onder de knie te krijgen en te implementeren in de dagelijkse routine binnen de klas. Voor een dergelijk arrangement kan een bijdrage aangevraagd worden bij het samenwerkingsverband (BBA).

Psychiatrisch / OPDC (samen met REC4)

Deze derde groep levert op dit moment de grootste problemen op. In een aantal gevallen gaat de hoogbegaafdheid van de leerling gepaard met hoogsensitiviteit, autistiform gedrag of andere (ernstige) gedrags- of psychiatrische problemen. In het verleden zijn er voldoende voorbeelden voorbij gekomen van dit type leerling, die uiteindelijk de schoolloopbaan niet hebben afgemaakt of (laat) in de psychiatrie terecht gekomen zijn. De aanpak van deze leerlingen vraagt naast een gedegen kennis van en ervaring met het werken met hoogbegaafde leerlingen ook expertise op het vlak van gedragsproblematiek en psychiatrische problematiek.

Plan van aanpak:

1. Zoals afgesproken in de Algemene Ledenvergadering van 23 februari jl. wordt een visie van het samenwerkingsverband op de ondersteuning van leerlingen met een hoge begaafdheid (IQ>130) ontwikkeld en in de laatste ALV van dit schooljaar besproken.
2. Om de acute problematiek binnen De Lavor het hoofd te bieden worden enkele scenario's uitgewerkt, die in de vergadering van 19 april worden besproken en in dit schooljaar nog geëffectueerd worden.

Bekostigingsmogelijkheden

Staatssecretaris Dekker van OCW heeft zijn toezegging gerealiseerd voor extra middelen voor het begeleiden van hoogbegaafde leerlingen (15 miljoen per 2015 oplopend tot 29 miljoen in 2019) via de leerlingbekostiging voor samenwerkingsverbanden. Per leerling is een bedrag van 8 euro beschikbaar via de lichte ondersteuning. Dit bedrag is via de verdeling van de lichte ondersteuningsmiddelen al naar alle schoolbesturen doorgeleid. In het jaarverslag doet het samenwerkingsverband verslag van de inzet van deze middelen. Met deze middelen kan in elk geval de beoogde inzet voor de doelgroepen 1 en 2 zoals hierboven beschreven (mede)bekostigd worden. Voor de doelgroep 3 zal de inzet gelet op de problematiek ruimer moeten zijn dan waarin de 8 euro per leerling kan voorzien. Ervan uitgaande dat het onderwijs aan doelgroep 3 de basisondersteuning én de mogelijkheden vanuit de lichte ondersteuning te boven gaat, zal hierin door middel van een arrangement voorzien moeten worden.

Scenario's hoogbegaafdheid

Voor de bekostiging van doelgroep 3-leerlingen die op dit moment o.a. op De Lavoer onderwijs genieten kan op een drietal wijzen worden voorzien:

1. Een eenmalige afkoopsom voor De Lavoer voor schooljaar 2015-2016 onafhankelijk van het aantal leerlingen die het betreft en een meer op maat gerichte oplossing voor de schooljaren daarop volgend;
2. Een standaardarrangement per leerling waarvoor én de hoge begaafdheid én de aanwezigheid van een ernstige gedragsstoornis zijn vastgesteld;
3. Een maatwerkarrangement per leerling, zoals deze ook voor andere leerlingen met een zware ondersteuningsbehoefte worden vastgesteld.

Hieronder worden de drie scenario's nader besproken en meer concreet ingevuld met daarbij de voor- en nadelen per scenario.

Afkoopsom

De problematiek van de zorg voor leerlingen met een hoge begaafdheid gecombineerd met een ernstige gedragsstoornis doet zich in principe bij alle schoolbesturen voor. Voor KPO geldt dat vanwege de historie van De Lavoer een cumulatie van dit type leerlingen heeft plaatsgevonden gecombineerd met een onderwijsaanbod dat op deze doelgroep is toegesneden. De problematiek zoals die is gepresenteerd heeft voornamelijk van een financieel karakter. Inhoudelijk is het bieden van het passende onderwijs geen probleem.

Op de korte termijn kan deze financiële problematiek, die ontstaan is vanuit een ruimere toeloop dan vanuit KPO zelf, gelenigd worden door éénmalig een bedrag beschikbaar te stellen, waarmee én de financiële situatie op de school wordt verbeterd én waarmee De Lavoer de opgebouwde expertise over de andere schoolbesturen binnen het samenwerkingsverband kan verspreiden.

Vanaf 1 augustus 2016 kan vervolgens worden aangesloten bij één van de scenario's die hier onder worden toegelicht.

Op basis van de beschikbare informatie zou het gaan om een groep van 20 tot 30 leerlingen. Het voorstel kan dan zijn om de afkoopsom vast te stellen op het bedrag van de

ondersteuningsverplichting SBO van €4.156,58 (personeel 215-2016) + €223,32 (materieel 2015) voor een groep van 25 leerlingen. Het totaalbedrag is dan €109.497,50. Dit bedrag kan betaald worden uit het restant van de middelen zware ondersteuning die onbenut gebleven zijn in 2014-2015 en zijn overgeheveld als 'buffer' naar 2015-2016.

Voordeel: Op de korte termijn wordt de financiële nood van De Lavour gelenigd en nemen alle schoolbesturen van het samenwerkingsverband een deel van de verantwoordelijkheid voor bekostiging van het voltijds hoogbegaafdheidsonderwijs op De Lavour.

Nadeel: Het is en blijft een zuiver financiële transactie.

Standaardarrangement

Voor alle leerlingen met een hoge begaafdheid (IQ>130) én een ernstige gedragsstoornis wordt een aanvraag voor een arrangement voorgelegd aan de MDC. De aanvraag beperkt zich (in ieder geval tot en met schooljaar 2016-2017) tot het aanleveren van die informatie die beide aspecten voldoende toelichten. Bij een positief advies van de MDC kan de school beschikken over het bedrag van de ondersteuningsverplichting SBO van €4.156,58 (personeel 215-2016) + €223,32 (materieel 2015), zijnde €4.379,90.

Voordeel: Er wordt alleen geld van het samenwerkingsverband ingezet op grond van specifieke leerlingkenmerken.
De financiering is leerlinggebonden.
Scholen kunnen op voorhand rekening houden met een specifiek vooraf vastgesteld bedrag.
Eenvoudige manier van aanvragen.
Met deze bekostiging (gelijk aan SBO) moet het mogelijk zijn om voor een school waar de problematiek cumuleert een voltijds aanpak te realiseren.

Nadeel: Er is geen maatwerk.
Geen inzicht in de inzet van de middelen gerelateerd aan de geconstateerde problematiek.

Maatwerkarrangement

Voor elke leerling met een hoge begaafdheid (IQ>130) én een ernstige gedragsstoornis wordt een aanvraag voor een arrangement voorgelegd aan de MDC. De aanvraag toont de noodzaak voor een arrangement aan door het aanleveren van die informatie die beide aspecten voldoende toelichten, informatie die de ondersteuningsbehoefte van de leerkracht verduidelijkt én inzicht geeft in het arrangement dat voor ogen staat.

Voordeel: Er wordt alleen geld van het samenwerkingsverband ingezet op grond van specifieke leerlingkenmerken.
De financiering is leerlinggebonden.
Maatwerk is mogelijk.
Het geeft een goed inzicht in de inzet van de middelen gerelateerd aan de geconstateerde problematiek.

Nadeel: Complexere manier van aanvragen.
 Vooraf geen inzicht in het bedrag dat gemoeid is met het arrangement.

Expertise hoogbegaafdheid

Naast het beschikken over voldoende (financiële) middelen is het voor alle scholen van belang om te kunnen beschikken over de expertise die noodzakelijk is om voor de doelgroep 3-leerlingen een adequate onderwijsleersituatie te creëren. Tot op dit moment is niet gebleken dat het kennis- en expertisecentrum van cluster 3 (KECC van Het Driespan) over deze expertise beschikt, terwijl op basisschool De Lavoer ondertussen wél deze expertise voorhanden is.

Wanneer leerlingen van doelgroep 3 aangemeld worden op De Lavoer zal deze expertise automatisch beschikbaar zijn en afhankelijk van het gekozen model voor bekostiging ook vergoed worden. In hoeverre op andere scholen deze expertise aanwezig is, is op dit moment onvoldoende duidelijk. Wel is duidelijk dat op termijn de expertise betreffende doelgroep 3 breder ingezet moet kunnen worden binnen het samenwerkingsverband om te kunnen blijven spreken van een dekkend aanbod.

Aansluitend aan de ontwikkelingen die in gang gezet zijn rondom de inzet van expertise (zie Werkgroep Expertise) ligt het derhalve voor de hand om op korte termijn op het niveau van het samenwerkingsverband een werkgroep in te richten. Deze werkgroep inventariseert welke kennis en ervaring aanwezig is op alle aangesloten basisscholen betreffende doelgroep 3 én adviseert hoe deze kennis en ervaring (en eventueel inzet van specifieke middelen) het beste gedeeld kan worden én kan worden geborgd.

Voorstel

Om zonder al te zware administratieve procedures de problematiek rond de hoogbegaafde leerling het hoofd te kunnen bieden wordt het volgende voorgesteld:

- Voor het schooljaar 2015-2016 wordt scenario 1 toegepast, waarbij de ontstane problematiek binnen De Lavoer als een collectieve last wordt beschouwd, die vanuit de zware ondersteuning (enigszins) wordt verlicht.
- Voor het schooljaar 2016-2017 wordt scenario 2 toegepast. Dit geeft voor alle scholen die een leerling hebben uit doelgroep 3 extra ondersteuningsmogelijkheden zonder al te zware administratieve lasten.
- Vanaf schooljaar 2017-2018 wordt ook voor leerlingen met een hoge begaafdheid én bijkomende gedragsproblematiek het systeem van maatwerkarrangementen gehanteerd.
- Er wordt een werkgroep Hoogbegaafdheid ingericht, die kennis en ervaring betreffende doelgroep 3 binnen het samenwerkingsverband inventariseert en die vóór het einde van het schooljaar een advies uitbrengt aan het bestuur van het samenwerkingsverband hoe deze kennis en ervaring te delen en te borgen. Daarnaast zal de werkgroep worden gevraagd een wat scherpere werkdefinitie van doelgroep 3 te formuleren aan de hand waarvan de arrangementen kunnen worden getoetst en waarmee een duidelijker onderwijsaanbod kan worden ontwikkeld.

Roosendaal, maart 2016